

ตอน ขึ้นตอน

การจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ ในสถานประกอบการ

วชิรวิชญ์ มธุรสสุวรรณ
vachiravitch.m@pttplc.com

ในปี 2554 ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ จากน้ำท่วมครั้งใหญ่ หรือที่ประเทศญี่ปุ่นประสบกับปัญหาสึนามิและทำให้โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่มีสารกัมมันตรังสีรั่วไหล ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ถือเป็นเรื่องฉุกเฉินประเภทหนึ่ง นอกจากนั้นเหตุฉุกเฉินและอุบัติเหตุร้ายแรงประเภทอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในสถานประกอบการต่างๆ ด้วยเหตุนี้เองสถานประกอบการต่างๆ ต้องหันมาถามตัวเองว่า เราเตรียมความพร้อมรองรับกับเหตุฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วหรือยัง และทราบหรือไม่ว่าแผนการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินนั้นมีรายละเอียดอะไรบ้างและขั้นตอนการจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินมีขั้นตอนอย่างไร

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ผู้เขียนเข้าใจดี ในฉบับนี้ผู้เขียนขอเสนอรายละเอียด “ขั้นตอน การจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ในสถานประกอบการ” ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจเหตุฉุกเฉินต่างๆ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เนื่องจากการจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพนั้น สถานประกอบการจะต้องทราบประเภทและรายละเอียดฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานประกอบการ จะได้นำข้อมูลต่างๆ นั้น มาวิเคราะห์และกำหนดมาตรการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่อไป ตัวอย่างของเหตุฉุกเฉินเช่น ไฟไหม้ สารเคมีรั่วไหล ลมพายุ แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ววิธีการที่สถานประกอบการต่างๆ จะนำมาใช้ในการสำรวจเหตุฉุกเฉินต่างๆ นั้นมีด้วยกันหลายวิธี โดยฉบับนี้ขอแนะนำวิธีที่นิยมใช้กันคือ

- **วิธีแรก คือ การเดินสำรวจภายในสถานประกอบการ (Site Survey หรือ Site Tour)** โดยสถานประกอบการจะจัดทีมงานขึ้นมาหนึ่งชุดซึ่งจะมาจากทุกๆ หน่วยงานได้ยิ่งดีและเริ่มทำการเดินสำรวจ โดยจะต้องกำหนดขอบเขตการสำรวจให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และเป้าหมายการสำรวจ คือ ค้นหาและตรวจสอบอย่างละเอียดว่าในพื้นที่ที่กำลังสำรวจอยู่นั้นจะมีเหตุฉุกเฉินอะไรเกิดขึ้นได้บ้าง โดยทีมงานที่สำรวจจะต้องจดบันทึกกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อนำไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

- **วิธีที่สอง คือ การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)** วิธีนี้เป็นการค้นหาเหตุฉุกเฉินตามระบบการบริหารจัดการความปลอดภัยและอาชีวอนามัย เช่น ตามมาตรฐาน มอก.18001 หรือ OHSAS18001 และเป็นระบบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยวิธีนี้จะมีกิจกรรมหลักๆ คือ การชี้บ่งอันตรายและเหตุฉุกเฉินต่างๆ และการประเมินระดับอันตรายหรือประเมินความเสี่ยงนั่นเอง โดยเฉพาะ

ในกิจกรรมการซึ่งอันตรายนั้นสถานประกอบการจะทราบเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในสถานประกอบการนั้นๆ โดยเฉพาะจากงาน หรือจากกิจกรรม หรือจากพื้นที่ หรือจากกระบวนการการทำงานที่สถานประกอบการได้ทำการซึ่งนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินประเภทต่างๆ ขั้นตอนนี้เป็นกรนำเอาข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์และวางแผนเพื่อจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นโดยรูปแบบของแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินนั้นแต่ละสถานประกอบการจะแตกต่างกันออกไป โดยรูปแบบของการจัดทำสามารถนำมาจากกฎหมายประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานประกอบการเพื่อความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง โดยในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้สถานประกอบการมีการจัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัย ซึ่งมีแผนย่อยอยู่ถึง 7 แผนด้วยกัน คือ แผนป้องกัน แผนการตรวจตรา แผนการรณรงค์ แผนการดับเพลิง แผนอพยพ แผนบรรเทาทุกข์ แผนปฏิรูปพื้นที่ โดยทั้ง 7 แผนนั้น สถานประกอบการสามารถนำไปปรับใช้กับเหตุฉุกเฉินต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในสถานประกอบการได้ เช่น กรณีเหตุฉุกเฉินจากสารเคมีรั่วไหล เหตุฉุกเฉินกรณีน้ำท่วม เหตุฉุกเฉินกรณีเกิดแผ่นดินไหว เป็นต้น สำหรับหลักการในการเขียนแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ นั้น มีหลักการง่ายๆ คือ

- เมื่อมีเหตุฉุกเฉินต่างๆ เกิดขึ้น สถานประกอบการจะมีวิธีการแจ้งให้ทราบอย่างไร ด้วยวิธีใด
- จะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและกำหนดโครงสร้างการตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินอย่างไร ก็ทีม ก็หน่วยงานและแต่ละทีม แต่ละหน่วยงานมีความรับผิดชอบกันอย่างไร
- จะเชื่อมโยงการทำงานของทีมต่างๆ กันอย่างไร
- จะระงับกับเหตุฉุกเฉินต่างๆ จะใช้เทคนิคและแนวทางใดวิธีการใด
- จะประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างไร ใครหรือหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบและติดต่อกันอย่างไร
- เมื่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ยุติลงแล้วจะปฏิบัติอะไรต่อ เป็นต้น

โดยการจัดทำในขั้นตอนนี้ สถานประกอบการจะจัดทำโดยการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นมา ซึ่งจะมาจากหลายๆ หน่วยงาน ซึ่งจะใช้ทีมงานในขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการเขียน หรือจัดทำก็ได้ ซึ่งจะมีข้อดีคือ ทีมงานจะรู้และทราบรายละเอียดและเงื่อนไขของเหตุฉุกเฉินต่างๆ เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 การทบทวนและการอนุมัติการใช้แผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้สถานประกอบการมีความมั่นใจมากขึ้นเพราะเป็นขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจว่าแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ นั้นมีรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติกำหนดไว้ครบถ้วนหรือไม่และหลังจากนั้นผู้บริหาร

สูงสุดในการประชุมจะเป็นผู้อนุมัติการใช้แผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินที่จัดทำขึ้นและนำไปใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การอบรมและการสื่อสารแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน หลังจากที่หน่วยงานมีการกำหนดแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ขึ้นมาแล้ว สถานประกอบการจะต้องมีการอบรม หรือใช้ช่องทางการสื่อสารให้บุคลากรทุกคนในสถานประกอบการรับทราบและเกิดความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติเมื่อมีการเกิดเหตุการณ์จริงขึ้น โดยการฝึกอบรมจะต้องเน้นให้รับทราบรายละเอียดของแผนทุกแผนและเน้นในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน หรือแต่ละทีมที่กำหนดไว้ในแผนให้เข้าใจ

ขั้นตอนที่ 5 การฝึกซ้อมแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินในสถานประกอบการ เมื่อสถานประกอบการมีแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินแล้ว จะต้องมีการนำเอาแผนต่างๆ ที่กำหนดไว้มาทำการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้บุคลากรทุกภาคส่วนที่กำหนดในแผนสามารถปฏิบัติตามแผนได้อย่างถูกต้องและเกิดความชำนาญในการปฏิบัติตามแผน โดยในทางปฏิบัติแล้วสถานประกอบการจะมีแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินหลายๆ แผน สถานประกอบการสามารถหมุนเวียน หรือสลับแผนต่างๆ ที่มีนำมาฝึกซ้อมให้ครบทุกแผน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หากฝึกซ้อมบ่อยมากเท่าไรยิ่งมีความชำนาญ

ขั้นตอนที่ 6 การทบทวนและการปรับปรุงแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน ทุกครั้งที่มีการนำเอาแผนไปฝึกซ้อม หรือนำไปปฏิบัติจริง หรือการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งจะต้องมีการทบทวนแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เห็นใจว่ามาตรการที่กำหนดไว้เพียงพอและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หากมีรายการ หรือเรื่องใดที่ต้องมีการปรับเปลี่ยน หรือกำหนดใหม่ สถานประกอบการจะได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนแผนใหม่ต่อไป

ทั้งหกขั้นตอนที่นำเสนอมาเป็นขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนแบบง่ายๆ เพื่อให้ทุกสถานประกอบการใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินต่างๆ ต่อไป ทั้งนี้หากมีเหตุฉุกเฉินต่างๆ เกิดขึ้นสถานประกอบการจะได้มีแผนตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินไว้ให้บุคลากรในสถานประกอบการใช้ปฏิบัติเพื่อตอบโต้ต่อเหตุฉุกเฉินได้อย่างทันการณ์ ต่อไป